

İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerileri İle Sahip Oldukları Değerler Arasındaki İlişki (*)

Lokman KÜÇÜKBATMAN (**)

Durmuş KILIÇ (***)

Öz: Bu çalışmada beşinci sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri ile değerleri arasındaki ilişki ve eleştirel düşünme becerilerinin öğrencilerin sahip olduğu değerleri ne düzeyde yordadığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada nedensel karşılaştırmalı desen kullanılmıştır. Araştırmada, Keskin (2008) tarafından geliştirilen "Değerler Eğitimi Ölçeği", Demir (2006) tarafından geliştirilen "Eleştirel Düşünme-Öz düzenleme Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılarak verilerin analizi yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Erzurum İli merkez ilçelerdeki ilköğretim okullarının 2011-2012 öğretim yılında öğrenim gören beşinci sınıf öğrencileri, örnekleme ise, adı geçen evrenden seçkisiz olarak belirlenen okullarda öğrenim gören 800 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde; eleştirel düşünme değişkeni ile değerler eğitimi arasındaki ilişki, değerler eğitimi ölçeğinin bazı alt boyutları haricinde anlamsız bulunmuştur. İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin cinsiyet, kardeş sayısı, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu değişkenlerine göre değerler eğitiminin alt boyutları ile eleştirel düşünme puanlarında farklılıklar bulunmuştur. Eleştirel düşünme değişkeni, değerler eğitiminin hoşgörü ve sorumluluk boyutları üzerinde etkilidir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre eleştirel düşünme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre, değerler eğitiminin "dayanışma boyutu" ve "adillik boyutu" üzerinde farklılıklar vardır. Annelerinin eğitim durumlarına göre, eleştirel düşünme toplam puanlarında farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: değer kazanımları, eleştirel düşünme, sınıf öğretmeni, öğrenci

Fifth Graders in Elementary School Critical Thinking Skills With the Relationship between the Value They Possess

Abstract: Examining the relationship between the critical thinking skills and values of fifth graders and the level of the Values of critical thinking skills of students in terms of various factors. In this study, a causal comparative design was used. In this study, "Values Education Scale" by Keskin (2008) "Critical Thinking-Self Regulation Questionnaire" by Demir (2006) and personal information form prepared by the researcher were employed. The population of the research is the fifth graders studied in public primary schools, a total of 800 students in the central districts of Erzurum during 2011-2012 academic year and they are randomly selected from the

*) Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalında savunulan " İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerileri ile Sahip Oldukları Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans çalışmasının özetidir.

**) Bilim Uzmanı, Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı (e-posta: kucukbatmanlokman25@gmail.com)

***) Prof.Dr., Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı (e-posta: dkilic@atauni.edu.tr)

abovementioned population. The relationship between critical thinking variables and value education was meaningless except the sub-dimensions of value education. It was found differences in the sub-dimension of value education of fifth graders and the critical thinking scores according to gender, sibling number, parents' educational status. The critical thinking has an impact on the variable of tolerance and responsibility dimensions. Females has higher critical thinking skills than males. According to fathers' educational status, there are differences in the dimension of "solidarity" and "fairness" of values education. There were differences in the critical thinking total scores according to mothers' educational status.

Keywords: Value gains, critical thinking, class teacher, student.

Makale Geliş Tarihi: 27.06.2018

Makale Kabul Tarihi: 15.11.2018

I. Giriş

Sürekli gelişen ve değişen dünyada, toplumlar diğerlerinden daha üstün olma gayreti içerisinde oldukları. Bunun olabilmesi için toplumu oluşturan bireylerin düşünmenin ötesinde daha üst beceri olan eleştirel düşünmeye sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle eleştirel düşünme, günümüzde adından sıkça söz edilen bir kavramdır. Eleştirel düşünme, genellikle bir sorgulama biçimidir ve alınan yakın bilgiye bir meydan okumadır. Eleştirel düşünme, fikirleri ve nesnel durumları inceler ve sonrasında bu bilgileri; değerlerimiz, tavırlarımız ve kişisel felsefemiz ışığında sorgulamamızı sağlar (Judge, Jones ve McCreery, 2009; Öztürk, 2006; Demirel 2010; Kurnaz ve Sünbül, 2008).

Tüm bu süreçte düşünen, sorgulayan, araştıran, varılan sonuçlara alternatif farklı çözümler üreten bireyler yetiştirmek, bu yaklaşımda eleştirel düşünme davranışlarının kazandırılması ile gerçekleşecektir.

Eleştirel düşünceyi gerçekleştirmek için kimi düşünce bileşenlerinin tartışmaya gerek bırakmayacak bir güvenilirlik ve doğrulukla olması gerekirken, bireyin eleştirel düşünebilmesi için ise dil, din, kültür, inanç, tarih gibi milleti millet yapan, toplumun değer yargılarının, toplumsal öğelerin özümsemesi ve içselleştirilmesi de gerekmektedir (Çelikkaya, 1996; Ennis, 1985). Eleştirel düşünme, özellikle bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, deneme, yargılama olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018) .

Dewey (1991), bir inancın kabulü veya reddedilmesine ilişkin karar verme süreci için yansıtıcı düşünmenin yetersiz kaldığı, düşünceyi daha ileri taşımamın gerektiği yani eleştirel düşünmenin gerekli olduğunu ifade etmiştir.

Eldeki tüm koşulları gözden geçirerek olguları çözümlenme, bunlar hakkında düşünceler üretme ve bu düşünceleri bir amaç çerçevesinde organize etme, ulaşılan sonuçları savunma, zıt görüşler ile karşılaştırmalar yapma, yargılamalardan çıkarımlara ulaşma, tüm bunları değerlendirip problemleri çözebilme yetisine eleştirel düşünce denir (Lau, 2011; Kazancı, 1989).

Alan yazın incelendiğinde, değer kavramına ilişkin değişik tanımlara yer verilmiştir. Znaniecki (1918)'ye göre değer kavramı, “değerli, güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kelimesinden türetilmiştir (Fırat, 2007).

TDK (2018), değer kavramını, “ bir varlığın ruhi, toplumsal, ahlaki ya da güzellik bakımından sahip olması gereken yüksek ya da yararlı vasıflar.” olarak tanımlamaktadır.

Değer, genel olarak bir nesneye, objeye, varlığa ya da etkinliğe, ruhsal ve etik yönden, sosyal/içtimai ya da estetik yönden bilinen önem ya da üstünlük derecesidir (Öncül, 2000).

Rokeach (1973)'a göre değer, davranışları yönlendiren ama zorunlu olarak ona ihtiyaç duyulmayan, nesnelere, düşüncelere, davranışlar vb. şeyler hakkında işitsel, yazılı düşüncelerdir.

Toplum ya da o toplumun bireylerinin çoğunluğu tarafından önemsenen ve benimsenen, aralarındaki ilişkileri kökleştiren, birleştiren olgular, toplumun sosyal ihtiyaçlarını öncelediğine inanılan ve fertlerin iyiliğini temel aldığına inanılan kriter; şuur, duygu, ahlak ve heyecanları dahi ilgilendiren yargılar ve bireyin şuurunda yer eden davranışları yönlendiren ya da kısıtlayan güdülerdir (Özgüven, 1994; Aydın, 2003; Erdem, 2003; Başaran, 2004; Akbaba ve Altun, 2003; Baydar, 2009; Baloğlu ve Balgamsı, 2005).

Veugelers ve Vedder (2003)' e göre değer, nelerin iyi ya da kötü olduğuna ilişkin değerlendirilmelerimize muhatap olan genel yargılarımızdır.

Değer eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği iyi yönlerini ortaya çıkararak kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamaktır. İnsanı ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında çocuğu güzel huylarla donatmak ve bu durumun sürekliliğini sağlamaktır (Gül, 2013; Ulusoy ve Dilmaç, 2014; Aydın, 2010; Bolay, 2007; Tezcan, 2006).

5. sınıf düzeyinde bulunan öğrenciler, yaş itibariyle somut işlemler döneminden çıkıp soyut işlemler dönemine geçiş aşamasındadırlar. Genelde soyut kavramlar olan değerleri ve düşünmenin üst becerisi olan eleştirel düşünmeyi bu dönemde kavramaya başlayabilirler. Yani bu yaş dönemi itibariyle eleştirel düşünmeyi ve değerlerimizi öğrencilere aktarmak daha uygun olacaktır. Bu süreçte okul, sahip olunan değerleri sistematik olarak öğrencilere kazandırmakla yükümlüdür. Bu değerleri kazandırırken önemli olan değerler ekseninde eleştirel bir çözümleme yoluna gidilmesidir. Bunun sonucunda öğrenciler, sahip oldukları değerleri sorgulayıcı bir yaklaşımla, eleştirinin süzgecinden geçirip özümsemelidirler.

Bu çalışmada öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri ile sahip oldukları değerlere ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu temel hedef doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin, değerlere ilişkin tutum düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

- Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin, değerlere ilişkin tutum düzeylerini ne düzeyde yordamaktadır?

II. Yöntem

A. Araştırma Modeli

Bu çalışmada öğrencilerin algılarına göre eleştirel düşünme becerilerin sahip oldukları değerleri ne ölçüde yordadığını incelemek amacıyla nedensel bir tasvir kullanılmıştır. Değer kavramı bağımsız değişken, eleştirel düşünme ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın evrenini, Erzurum İli Aziziye, Palandöken ve Yakutiye ilçelerindeki Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarının 2011-2012 öğretim yılında tahsil gören beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, adı geçen evrenden rastgele belirlenen okullarda beşinci sınıfta tahsil gören toplam 800 öğrenci oluşturmaktadır.

B. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Keskin (2008) tarafından geliştirilen beşli Likert tipi “Değerler Eğitimi Ölçeği” kullanılmıştır. Değerler eğitimi ile ilgili alan yazın taraması yaptıktan sonra 1998 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2004 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı taranmış programların içeriğinde 5. Sınıf düzeyinde yer alan 10 ortak değer tespit edilmiş ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılan ölçek 60 madde ve 10 alt boyuttan oluşturulmuştur (Keskin, 2008, 72).

Tablo 1. Değerler Eğitimi Ölçeği Alt Boyutlarının Açıkladığı Varyans Oranları ve Cronbach Alpha Katsayıları (Keskin, 2008, 86).

Alt boyut	Madde Sayısı	Açıkladığı Varyans	Cronbach Alpha Katsayısı
Yardımsızlık	6	7.104	.822
Dayanışma	6	3.962	.802
Tarihsel Mirasa Duyarlılık	6	3.365	.784
Misafirperverlik	6	3.055	.770
Hoşgörü	6	2.546	.804
Adillik	6	2.446	.745
Çalışkanlık	6	2.261	.733
Doğal Çevreye Duyarlılık	6	2.006	.719
Sorumluluk	6	1.829	.710
Vatanseverlik	6	1.571	.693
TOPLAM	60	50.242	

Bu araştırma için hesaplanan Cronbach Alpha değeri ise .68 ile .81 arasındadır.

Ölçek, Yardımseverlik, Dayanışma, Tarihsel Mirasa Duyarlılık, Misafirperverlik, Hoşgörü, Adillik, Çalışkanlık, Doğal Çevreye Duyarlılık, Sorumluluk, Vatanseverlik alt boyutlarından oluşmuştur.

60 maddeden oluşan veri toplama aracının öğrenci fikirleri almasını sağlamak için, “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” olmak üzere beşli Likert türünde ölçek kullanılmıştır.

Bu çalışmada Demir (2006) tarafından geliştirilen 12 sorudan oluşan Eleştirel Düşünme-Öz düzenleme Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin tüm maddeleri için Cronbach Alfa değeri yaklaşık olarak 0.91 olarak hesaplanmıştır.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar, olumlu anlatımlar için “her zaman: 2”, “bazen: 1”, “hiçbir zaman: 0” şeklinde, olumsuz anlatımlar için de tam tersi şekilde puanlarla kodlanmıştır (Demir, 2006, s 131).

Araştırmada, araştırmacı tarafından ortaya konulan; cinsiyet, kardeş sayısı, baba öğrenim durumu, anne öğrenim durumu değişkenlerinden oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

C.Verilerin Analizi

Anketteki veriler istatistiksel işlemler yapmak üzere kodlanmıştır. Kodlanan veriler, SPSS (Statistic Program for Social Sciences) programına aktarılmıştır. SPSS paket programına kodlanarak yüklenen veriler, araştırmanın problemi ve alt problemleri doğrultusunda istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur.

Verilerin analizinde 11 farklı istatistiksel analiz kullanılmış olup bu analizler bilgisayarda SPSS 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler şunlardır: Frekans, Yüzde, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi, Bağımsız gruplar için t Testi, Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA), Durbin Watson testi, Basit Doğrusal Regresyon analizi, Dunnet T3 Post Hoc testi, LSD Post Hoc testi, Mann Whitney U testi, Ki-kare analizi.

Analizlerde Değer ölçeği alt boyutları [i) yardımseverlik, (ii) dayanışma, (iii) tarihsel mirasa duyarlılık, (iv) misafirperverlik, (v) hoşgörü, (vi) adillik, (vii) çalışkanlık, (viii) doğal çevreye duyarlılık, (ix) sorumluluk ve (x) vatanseverlik] bağımsız değişken, Eleştirel Düşünme-Öz düzenleme Ölçeği toplam bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Bu analizler tablolar halinde araştırmanın bulguları bölümünde sunulmuştur.

III. Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamına alınan, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Alınan İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Tanıtıcı Özellikleri İle İlgili Bulgular (N=699)

		f	%
Cinsiyet	Kız	318	46,2
	Erkek	370	53,8
Babanın eğitim durumu	Okuryazar değil	33	4,7
	Okuryazar	62	8,9
	İlkokul Mezunu	151	21,6
	Ortaokul Mezunu	94	13,4
	Lise Mezunu	219	31,3
	Üniversite Mezunu	123	17,6
	Lisansüstü	17	2,4
Annenin eğitim durumu	Okuryazar değil	87	12,4
	Okuryazar	67	9,6
	İlkokul Mezunu	287	41,1
	Ortaokul Mezunu	107	15,3
	Lise Mezunu	108	15,5
	Üniversite Mezunu	37	5,3
	Lisansüstü	6	,9

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya alınan ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerin % 46.2'si kız, % 53.8'i erkek, olduğu görülmektedir.

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerin, Eleştirel Düşünme-Öz düzenleme Ölçeği Toplam, Değerler Eğitimi Ölçeğinin Yardımseverlik, Dayanışma, Tarihsel Mirasa Duyarlılık, Misafirperverlik, Hoşgörü, Adillik, Çalışkanlık, Doğal Çevreye Duyarlılık, Sorumluluk, Vatanserverlik alt boyutlarının ve toplam puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme-Öz Düzenleme Ölçeği ve Değerler Eğitimi Ölçeğinin Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	Minimum	Maximum	Aritmetik ortalama	S.s.
Eleştirel Düşünme Ölçeği	699	5	24	16,29	3,11
Yardımseverlik boyutu	699	7	30	20,50	3,68
Dayanışma boyutu	698	6	30	18,90	3,44
Tarihsel Mirasa Duyarlılık boyutu	699	6	30	18,98	3,51
Misafirperverlik boyutu	699	5	30	19,91	3,61
Hoşgörü boyutu	699	6	30	18,91	3,47
Adillik boyutu	699	7	29	19,69	3,40
Çalışkanlık boyutu	698	6	30	19,39	3,67
Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu	699	7	30	18,93	3,34
Sorumluluk boyutu	699	6	30	20,34	3,60
Vatanserverlik boyutu	699	7	29	20,35	3,34
Değerler Eğitimi Ölçeği	697	71	291	195,92	26,43

Tablo 3 incelendiğinde Eleştirel Düşünme Ölçeği puan ortalamasının 16.29 ± 3.11 , Yardımseverlik boyutu puan ortalamasının 20.50 ± 3.68 , Dayanışma boyutu puan

ortalamasının 18.90±3.44, Tarihsel Mirasa Duyarlılık boyutu puan ortalamasının 18.98±3.51, Misafirperverlik boyutu puan ortalamasının 19.91±3.61, Hoşgörü boyutu puan ortalamasının 18.91±3.47, Adillik boyutu puan ortalamasının 19.69±3.40, Çalışkanlık boyutu puan ortalamasının 19.39±3.67, Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu puan ortalamasının 18.93±3.34, Sorumluluk boyutu puan ortalamasının 20.34±3.60, Vatanseverlik boyutu puan ortalamasının 20.35±3.34, Değerler Eğitimi Ölçeği puan ortalamasının 195.92±26.43 olduğu görülmektedir. Eleştirel Düşünme-Öz düzenleme Ölçeği ile Değerler Eğitimi Ölçeğinin Yardımseverlik, Dayanışma, Tarihsel Mirasa Duyarlılık, Misafirperverlik, Hoşgörü, Adillik, Çalışkanlık, Doğal Çevreye Duyarlılık, Sorumluluk, Vatanseverlik alt boyutları ve toplam puanları arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 4. Eleştirel Düşünme-Öz Düzenleme Ölçeği ile Değerler Eğitimi Ölçeğinin Yardımseverlik, Dayanışma, Tarihsel Mirasa Duyarlılık, Misafirperverlik, Hoşgörü, Adillik, Çalışkanlık, Doğal Çevreye Duyarlılık, Sorumluluk, Vatanseverlik Alt Boyutları ve Toplam Puanları Arasındaki İlişki ile İlgili Korelasyon Değerleri

		Eleştirel Düşünme Ölçeği
Yardımseverlik boyutu	r	,044
	p	,242
Dayanışma boyutu	r	,046
	p	,229
Tarihsel Mirasa Duyarlılık boyutu	r	,061
	p	,108
Misafirperverlik boyutu	r	-,012
	p	,743
Hoşgörü boyutu	r	,091*
	p	,016
Adillik boyutu	r	,002
	p	,965
Çalışkanlık boyutu	r	-,029
	p	,443
Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu	r	,049
	p	,192
Sorumluluk boyutu	r	,082*
	p	,030
Vatanseverlik boyutu	r	,039
	p	,300
Değerler Eğitimi Ölçeği	r	,049
	p	,196

(*) p<0.05

Eleştirel düşünme becerilerinin, değerlere ilişkin tutum puanlarını yordama gücünü anlamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 5. Eleştirel Düşünme Becerilerinin, Değerlere İlişkin Tutum Puanlarını Yordama Gücüne İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Yardımsız boyutu	Sabit	19,650	,743		26,462	,000
	Eleştirel Düşünme	,052	,045	,044	1,171	,242
	R=,044 F _(1, 697) =1,371 p=,242	R ² =,002				
Dayanışma boyutu	Sabit	18,074	,693		26,065	,000
	Eleştirel Düşünme	,050	,042	,046	1,205	,229
	R=,046 F _(1, 697) =1,453 p=,229	R ² =,002				
Tarihsel Miras Duyarlılık boyutu	Sabit	17,865	,708		25,228	,000
	Eleştirel Düşünme	,069	,043	,061	1,609	,108
	R=,061 F _(1, 697) =2,588 p=,108	R ² =,004				
Misafirperverlik boyutu	Sabit	20,147	,729		27,652	,000
	Eleştirel Düşünme	-,014	,044	-,012	-,327	,743
	R=,012 F _(1, 697) =,107 p=,743	R ² =,000				
Hoşgörü boyutu	Sabit	17,263	,697		24,774	,000
	Eleştirel Düşünme	,101	,042	,091	2,407	,016
	R=,091 F _(1, 697) =5,793 p=,016	R ² =,008				
Adillik boyutu	Sabit	19,664	,687		28,611	,000
	Eleştirel Düşünme	,002	,041	,002	,044	,965
	R=,002 F _(1, 697) =,002 p=,965	R ² =,000				
Çalışkanlık boyutu	Sabit	19,952	,741		26,910	,000
	Eleştirel Düşünme	-,034	,045	-,029	-,767	,443
	R=,029 F _(1, 697) =,588 p=,443	R ² =,001				
Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu	Sabit	18,060	,674		26,781	,000
	Eleştirel Düşünme	,053	,041	,049	1,307	,192
	R=,049 F _(1, 697) =1,709 p=,192	R ² =,002				
Sorumluluk boyutu	Sabit	18,791	,725		25,932	,000
	Eleştirel Düşünme	,095	,044	,082	2,178	,030
	R=,082 F _(1, 697) =4,746 p=,030	R ² =,007				
Vatanseverlik boyutu	Sabit	19,669	,674		29,180	,000
	Eleştirel Düşünme	,042	,041	,039	1,036	,300
	R=,039 F _(1, 697) =1,074 p=,300	R ² =,002				
Değerler Eğitimi Ölçeği	Sabit	189,148	5,332		35,475	,000
	Eleştirel Düşünme	,416	,321	,049	1,294	,196
	R=,049 F _(1, 697) =1,674 p=,196	R ² =,004				

Modelde otokorelasyon olup olmadığını anlamak için Durbin-Watson (D-W) testine bakılmıştır. D-W değeri 1,556 olarak bulunmuş ve bulunan bu değer 2'ye yakın olduğu için otokorelasyon olmadığı söylenebilir. Çoklu bağlantı sorunu için ise tolerans değerlerine bakılmış ve tüm tolerans değerlerinin (1 - R²)'den büyük olduğu görülmüştür. Otokorelasyon ve çoklu bağlantı sorunlarının olmadığı görüldükten sonra analize devam edilmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerin cinsiyetlerine göre Eleştirel Düşünme ve Değerler Eğitimi puanları açısından farklar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Eleştirel Düşünme ve Değerler Eğitimi Puanları Açısından Farklar

	Cinsiyet	N	X	S.s.	t	p
Eleştirel Düşünme Toplam	Kız	318	16,58	2,954	2,125	,034
	Erkek	370	16,07	3,207		
Yardımsverlik boyutu	Kız	318	20,59	3,489	,417	,677
	Erkek	370	20,47	3,859		
Dayanışma boyutu	Kız	317	18,85	3,233	-,452	,651
	Erkek	370	18,97	3,633		
Tarihsel Mirasa Duyarlılık boyutu	Kız	318	19,09	3,403	,540	,589
	Erkek	370	18,95	3,609		
Misafirperverlik boyutu	Kız	318	19,94	3,252	-,013	,990
	Erkek	370	19,94	3,890		
Hoşgörü boyutu	Kız	318	19,11	3,421	1,423	,155
	Erkek	370	18,74	3,520		
Adillik boyutu	Kız	318	19,59	3,312	-,874	,383
	Erkek	370	19,82	3,501		
Çalışkanlık boyutu	Kız	318	19,19	3,603	-1,332	,183
	Erkek	369	19,57	3,737		
Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu	Kız	318	19,01	3,278	,691	,490
	Erkek	370	18,84	3,424		
Sorumluluk boyutu	Kız	318	20,50	3,363	1,035	,301
	Erkek	370	20,22	3,837		
Vatanseverlik boyutu	Kız	318	20,54	3,253	1,468	,142
	Erkek	370	20,17	3,436		
Değerler Eğitimi Toplam	Kız	317	196,44	25,17	,377	,706
	Erkek	369	195,67	27,77		

Tablo 6 incelendiğinde, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre, "Eleştirel Düşünme Toplam puanları açısından kız ve erkek öğrencilerin aralarındaki farklara ait t değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken, Değerler Eğitimi alt boyutları ve toplam puanları açısından kız ve erkek öğrencilerin aralarındaki farklara ait tüm t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre Eleştirel Düşünme ve Değerler Eğitimi puanları açısından farklar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Eleştirel Düşünme ve Değerler Eğitimi Puanları Açısından Farklar

	Babanın eğitim durumu	N	Sıra ortalaması	Kruskal Wallis Test Ki-kare	P
Eleştirel Düşünme Toplam	Okuryazar değil	33	357,27	5,599	,470
	Okuryazar	62	311,94		
	İlkokul Mezunu	151	368,52		
	Ortaokul Mezunu	94	342,81		
	Lise Mezunu	219	342,29		
	Üniversite Mezunu	123	355,44		
	Lisansüstü	17	409,94		
Yardımsızlık boyutu	Okuryazar değil	33	318,23	9,977	,126
	Okuryazar	62	309,57		
	İlkokul Mezunu	151	376,43		
	Ortaokul Mezunu	94	381,66		
	Lise Mezunu	219	332,49		
	Üniversite Mezunu	123	352,88		
	Lisansüstü	17	354,06		
Dayanışma boyutu	Okuryazar değil	33	283,64	13,974	,030
	Okuryazar	62	322,94		
	İlkokul Mezunu	151	392,28		
	Ortaokul Mezunu	94	360,13		
	Lise Mezunu	219	332,08		
	Üniversite Mezunu	123	346,09		
	Lisansüstü	17	383,56		
Tarihsel Mirasa Duyarlılık boyutu	Okuryazar değil	33	342,83	6,646	,355
	Okuryazar	62	310,19		
	İlkokul Mezunu	151	350,03		
	Ortaokul Mezunu	94	351,89		
	Lise Mezunu	219	350,75		
	Üniversite Mezunu	123	378,07		
	Lisansüstü	17	285,59		
Misafirperverlik boyutu	Okuryazar değil	33	361,36		
	Okuryazar	62	328,66		

	İlkokul Mezunu	151	382,29	10,172	,118
	Ortaokul Mezunu	94	351,57		
	Lise Mezunu	219	321,96		
	Üniversite Mezunu	123	368,66		
	Lisansüstü	17	336,50		
Hoşgörü boyutu	Okuyazar değil	33	389,91		
	Okuyazar	62	323,02		
	İlkokul Mezunu	151	383,03	10,938	,090
	Ortaokul Mezunu	94	343,88		
	Lise Mezunu	219	323,55		
	Üniversite Mezunu	123	362,87		
	Lisansüstü	17	359,00		
Adillik boyutu	Okuyazar değil	33	359,44		
	Okuyazar	62	378,41		
	İlkokul Mezunu	151	373,61	14,328	,026
	Ortaokul Mezunu	94	366,46		
	Lise Mezunu	219	308,35		
	Üniversite Mezunu	123	366,28		
	Lisansüstü	17	346,09		
Çalışkanlık boyutu	Okuyazar değil	33	368,79		
	Okuyazar	62	304,50		
	İlkokul Mezunu	151	351,14	6,621	,357
	Ortaokul Mezunu	94	354,86		
	Lise Mezunu	219	342,26		
	Üniversite Mezunu	123	377,93		
	Lisansüstü	17	319,85		
Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu	Okuyazar değil	33	330,91		
	Okuyazar	62	338,95		
	İlkokul Mezunu	151	349,37	5,505	,481
	Ortaokul Mezunu	94	369,35		
	Lise Mezunu	219	334,87		
	Üniversite Mezunu	123	363,34		
	Lisansüstü	17	424,29		

Sorumluluk boyutu	Okuryazar değil	33	366,61		
	Okuryazar	62	323,78		
	İlkokul Mezunu	151	364,91	3,312	,769
	Ortaokul Mezunu	94	345,94		
	Lise Mezunu	219	338,90		
	Üniversite Mezunu	123	361,15		
	Lisansüstü	17	365,71		
Vatanseverlik boyutu	Okuryazar değil	33	346,20		
	Okuryazar	62	339,73		
	İlkokul Mezunu	151	368,79	2,355	,884
	Ortaokul Mezunu	94	337,81		
	Lise Mezunu	219	348,64		
	Üniversite Mezunu	123	341,42		
	Lisansüstü	17	374,91		
Değerler Eğitimi Toplam	Okuryazar değil	33	322,32		
	Okuryazar	62	305,24		
	İlkokul Mezunu	151	376,41	9,203	,162
	Ortaokul Mezunu	94	364,29		
	Lise Mezunu	219	331,19		
	Üniversite Mezunu	123	362,31		
	Lisansüstü	17	365,35		

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre, Değerler Eğitimi Ölçeğinin “Dayanışma boyutu” ve “Adillik boyutu” puanları açısından aralarındaki farklara ait Ki-kare değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken Eleştirel Düşünme Ölçeği toplam puanları ve Değerler Eğitimi Ölçeğinin diğer alt boyutları ve toplam puanları açısından aralarındaki farklara ait tüm Ki-kare değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Babası hangi eğitim seviyesinde olan öğrencileri arasında fark olduğunu anlamak amacıyla Dunnett T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre Eleştirel Düşünme ve Değerler Eğitimi puanları açısından farklar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Eleştirel Düşünme ve Değerler Eğitimi Puanları Açısından Farklar

	Annenin eğitim durumu	N	Sıra ortalaması	Kruskal Wallis Test Ki-kare	P
Eleştirel Düşünme Toplam	Okuryazar değil	87	306,23	21,329	,002
	Okuryazar	67	328,93		
	İlkokul Mezunu	287	389,91		
	Ortaokul Mezunu	107	322,47		
	Lise Mezunu	108	316,30		
	Üniversite Mezunu	37	356,95		
	Lisansüstü	6	365,42		
Yardımsızlık boyutu	Okuryazar değil	87	328,70	5,504	,481
	Okuryazar	67	323,13		
	İlkokul Mezunu	287	369,70		
	Ortaokul Mezunu	107	347,00		
	Lise Mezunu	108	338,25		
	Üniversite Mezunu	37	343,97		
	Lisansüstü	6	318,92		
Dayanışma boyutu	Okuryazar değil	87	311,66	5,944	,430
	Okuryazar	67	357,99		
	İlkokul Mezunu	287	360,43		
	Ortaokul Mezunu	107	352,34		
	Lise Mezunu	107	337,36		
	Üniversite Mezunu	37	376,80		
	Lisansüstü	6	277,92		
Tarihsel Miras Duyarlılık boyutu	Okuryazar değil	87	342,72	5,325	,503
	Okuryazar	67	313,75		
	İlkokul Mezunu	287	348,77		
	Ortaokul Mezunu	107	373,17		
	Lise Mezunu	108	351,01		
	Üniversite Mezunu	37	382,68		
	Lisansüstü	6	286,25		
Misafirperverlik boyutu	Okuryazar değil	87	351,37		
	Okuryazar	67	339,96		

	İlkokul Mezunu	287	358,43		
	Ortaokul Mezunu	107	331,11	1,836	,934
	Lise Mezunu	108	347,94		
	Üniversite Mezunu	37	362,85		
	Lisansüstü	6	333,58		
Hoşgörü boyutu	Okuryazar değil	87	340,84		
	Okuryazar	67	350,37		
	İlkokul Mezunu	287	359,20		
	Ortaokul Mezunu	107	346,90	2,338	,886
	Lise Mezunu	108	332,35		
	Üniversite Mezunu	37	348,95		
	Lisansüstü	6	418,25		
Adillik boyutu	Okuryazar değil	87	373,80		
	Okuryazar	67	360,71		
	İlkokul Mezunu	287	350,34		
	Ortaokul Mezunu	107	331,00	12,024	,061
	Lise Mezunu	108	321,24		
	Üniversite Mezunu	37	428,46		
	Lisansüstü	6	241,83		
Çalışkanlık boyutu	Okuryazar değil	87	347,11		
	Okuryazar	67	333,65		
	İlkokul Mezunu	287	351,68		
	Ortaokul Mezunu	107	348,97	1,325	,970
	Lise Mezunu	108	354,90		
	Üniversite Mezunu	37	363,07		
	Lisansüstü	6	285,33		
Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu	Okuryazar değil	87	349,44		
	Okuryazar	67	328,34		
	İlkokul Mezunu	287	361,40		
	Ortaokul Mezunu	107	333,73	8,369	,212
	Lise Mezunu	108	325,61		
	Üniversite Mezunu	37	418,45		
	Lisansüstü	6	361,75		

Sorumluluk boyutu	Okuryazar değil	87	380,91		
	Okuryazar	67	325,70		
	İlkokul Mezunu	287	364,44		
	Ortaokul Mezunu	107	337,23	11,439	,076
	Lise Mezunu	108	304,45		
	Üniversite Mezunu	37	369,28		
	Lisansüstü	6	411,33		
	Vatanseverlik boyutu	Okuryazar değil	87	353,57	
Okuryazar		67	363,39		
İlkokul Mezunu		287	365,23		
Ortaokul Mezunu		107	308,39	11,530	,073
Lise Mezunu		108	346,76		
Üniversite Mezunu		37	358,08		
Lisansüstü		6	170,50		
Değerler Eğitimi Toplam		Okuryazar değil	87	334,16	
	Okuryazar	67	337,31		
	İlkokul Mezunu	287	363,57		
	Ortaokul Mezunu	107	339,18	5,934	,431
	Lise Mezunu	108	330,72		
	Üniversite Mezunu	37	387,76		
	Lisansüstü	6	258,00		

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre, Eleştirel Düşünme Toplam puanları açısından aralarındaki farklara ait Ki-kare değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken Değerler Eğitimi Ölçeğinin alt boyutları ve toplam puanları açısından aralarındaki farklara ait tüm Ki-kare değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre, Eleştirel Düşünme puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Annesi hangi eğitim seviyesinde olan öğrencileri arasında fark olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Eleştirel Düşünme ölçeğinin ve Değerler Eğitimi ölçeğinin içyapı tutarlılığının bulunması için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 9. Eleştirel Düşünme Ölçeğinin ve Değerler Eğitimi Ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı

Ölçekler	Cronbach Alfa katsayısı	Madde sayısı
Eleştirel Düşünme Ölçeği	,530	12
Yardımseverlik boyutu	,438	6
Dayanışma boyutu	,369	6
Tarihsel Mirasa Duyarlılık boyutu	,390	6
Misafirperverlik boyutu	,456	6
Hoşgörü boyutu	,350	6
Adillik boyutu	,363	6
Çalışkanlık boyutu	,393	6
Doğal Çevreye Duyarlılık boyutu	,393	6
Sorumluluk boyutu	,425	6
Vatanseverlik boyutu	,390	6
Değerler Eğitimi Ölçeği	,897	60

IV. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eleştirel Düşünme-Öz düzenleme Ölçeği ile Değerler Eğitimi Ölçeğinin Hoşgörü boyutu ve Sorumluluk boyutu puanı arasındaki korelasyon değerleri doğru yönde anlamlı iken diğer boyutlar ve toplam puanları arasındaki korelasyon değerleri anlamsız bulunmuştur. Sonuç olarak Eleştirel Düşünme-Öz düzenleme Ölçeği puanları arttıkça Değerler Eğitimi Ölçeğinin Hoşgörü boyutu ve Sorumluluk boyutu puanlarının da artacağı, Yardımseverlik, Dayanışma, Tarihsel Mirasa Duyarlılık, Misafirperverlik, Adillik, Çalışkanlık, Doğal Çevreye Duyarlılık, Vatanseverlik boyutlarında ise değişiklik olmayacağı söylenebilir. Ayrıca, Eleştirel Düşünme değişkeninin Değerler Eğitimi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

Farklı bir çalışmada, Çetin Balcı (2009) adil olma değerine ait içerik bilgisi kazandırma da Geleneksel Öğretim ile Çoklu Zekâ Yöntemiyle öğretimin etkili olmadıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Öğrencilerin öğrenme ortamına getirdikleri adil olma değeri içerik bilgilerinin her iki yöntemle de değişmediklerini görmüştür.

İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre, “Eleştirel Düşünme Toplam puanları açısından kız ve erkek öğrencilerin arasında fark olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde kız öğrencilerin Eleştirel Düşünme Toplam puan

ortalamasının 16.58 olduğu ve erkek öğrencilerin puan ortalaması olan 16.07'den daha büyük olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ilköğretim beşinci sınıf kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre eleştirel düşünme becerilerinin daha yüksek olduğu, Değerler Eğitimi açısından benzer özellikler gösterdikleri söylenebilir.

Ay (2005), Demir (2006) ve Yıldız (2011) eleştirel düşünmeyi cinsiyet değişkenine göre incelediklerinde kız öğrencilerin lehine anlamlı sonuçlara ulaşımlardır. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarına paraleldir ve destekler niteliktedir.

Gömlüksiz (2007) ve Keskinöğlü (2008) yaptıkları araştırmalarda, cinsiyet değişkeninin değerler eğitimi üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşımlardır. Bu sonuçlar da araştırma sonuçları ile benzerdir..

Araştırma sonuçlarından farklı olarak, Yiğittir (2009) tarafından beşinci sınıf öğrencilerine yönelik yapılan araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre değerleri daha üst düzeyde kazandıklarını tespit etmiştir. Bu farklılığın sebebi bölgesel ve kültürel farklılıklar olabilir.

Babasının eğitimi ilköğretimini tamamlamış olan öğrencilerin babası okuryazar olmayan ve lise mezunu olan öğrencilere göre, Değerler Eğitimi Ölçeğinin "Dayanışma boyutu" puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu, babası okuma yazma bilmeyen, okuryazar, ilköğretim, ortaokul ve lisans eğitimi tamamlamış olan öğrencilerin babası lise mezunu olan öğrencilere göre, Değerler Eğitimi Ölçeğinin "Adillik boyutu" puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Babasının eğitimi ile Eleştirel düşünme ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Yiğittir (2009) araştırmasında, babanın öğrenim durumuyla beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi değerlerinin kazanılma düzeyi arasında "çalışkanlık, tarihsel mirasa duyarlılık, akademik dürüstlük, estetik, dayanışma ve doğal çevreye duyarlılık" değerlerinde anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Sonuçlar çalışma ile farklılık göstermektedir. Aynı yaş grubu ve benzer değerlerde farklı sonuçların olması çocukların yaşadığı çevre ve ailelerin farklı değerleri daha fazla özümsemiş olmasından kaynaklı olabilir.

Annesinin eğitimi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin annesi okuma yazma bilmeyen, okuryazar, ortaokul ile lise mezunu olan öğrencilere göre Eleştirel Düşünme Toplam puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Değerler Eğitimi açısından annenin eğitim durumu değişkeninin etkili olmadığı saptanmıştır. Eleştirel düşünme ölçeği puanlarının, anne eğitim durumu değişkenine göre düşük eğitim düzeyinde olanların lehine olması düşündürücüdür. Bu sonuca göre, geçmiş yıllarda okulların yeterli düzeyde eleştirel düşünmeyi kazandıramadığı ve ailelerin dünya görüşü sebebiyle eğitime bakış açısını etkinliğinden kaynaklandığını söylenebilir.

Kürüm (2002) araştırmasına göre, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücü annelerinin eğitim düzeylerine göre farklılık tespit etmiştir. Bunun nedeni öğretmen

adaylarının yaşları itibarıyla ilkokul öğrencilerine göre deneyim, eğitim ve yaşamışlıklarının fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırma sonuçları dikkate alınarak şu öneriler de bulunabilir;

1. Eleştirel düşünme ve değerler eğitimi konularında, lisans ve lisansüstü düzeyde dersler programlara alınabilir. Böylece çocuklarımıza eleştirel düşünme becerisi kazandırmada ve değer eğitiminde önemli bir yeri olan öğretmenlerin bu alanda daha iyi yetiştirilmeleri sağlanabilir.

2. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişebilmesi için, mutlak suretle sınıf ortamında kendilerini özgür hissetmelidirler. Bu noktada, sınıf öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir.

3. Öğretmenlerin, eleştirel düşünme becerilerini ve değerler eğitimi kazanımlarını öğrencilerine daha planlı ve etkili şekilde aktarabilmesi için hizmet içi eğitim seminerleri verilebilir.

4. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, eleştirel düşünme becerileri, değerler eğitiminin bazı alt boyutlarıyla birlikte ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda eleştirel düşünmenin, değer kazandırma ile ilişkisinin artırılmasında öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Bu nedenle öğretmen adayları ve öğretmenlerin eleştirel düşünme ve değer kazandırma becerilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi için fırsatlar sunulmalıdır.

Kaynaklar

- Ay, Ş. (2005). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Güçleri Ve Öğrencileri Etkileyen Eleştirel Düşünme Faktörleri: Düzce İli Örneği* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 162647)
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3) 121-144.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 16-19.
- Baloğlu, M. ve Balgamış, E. (2005). İlköğretim Ve Ortaöğretim Yöneticilerinin Öz Değerlerinin Betimlenmesi: Tokat İli Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 19-31.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri Ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 230584)
- Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz Ve Günlük Hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12-19.
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

- Çetin Balcı E. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Adil Olma Değerinin Öğretiminde, Çoklu Zekâ Kuramının Uygulanması* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 278311)
- Demir, M. K. (2006). *İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 187631)
- Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme (13. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dewey, J. (1991). *How We Think*. New York: Prometheus Book.
- Ennis, H. R. (1985). A Logical Basis For Measuring Critical Thinking. *Educational Leadership, EBSCO Publishing*, 43(2), 45- 48.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(1), 55-72.
- Fırat, N. (2007). *Okul Kültürü Ve Öğretmenlerin Değer Sistemleri* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (215787)
- Gömlüksiz, M. N. (2007). *Lise Öğrencilerinin Toplumsal Değerleri Benimseme Düzeyleri Ve Bu Değerlerin Kazandırılmasında Karşılaşılan Güçlükler (Elazığ ili Örneği)*. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. (26-28 Kasım 2004)*, 727-741 (R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan, M. Zengin, ed.). İstanbul: DEM Yayınları.
- Gül, R. (2013). *Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 345575)
- Judge, B., Jones, P., & McCreery, E. (2009). *Critical Thinking Skills For Education Students*. British: Library Cataloguing in Publication Data.
- Kazancı, O. (1989). *Eğitimde Eleştirel Düşünme Ve Öğretimi*. Ankara: Kazancı Kitap.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 Ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 226374)
- Keskinoğlu, M. Ş. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa Ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 226235)
- Kurnaz, A. ve Sünbül A.M. (2008). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Ve İçerik Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğrencilerin Eriştiği Ve Öz-

Değerlendirmelerine Etkisi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Selçuk Üniversitesi, 26, 227-246.

Kürüm, D. (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 117321)

Lau, J.Y.F. (2011). *An Introduction To Critical Thinking And Creativity: Think More Think Better*. New Jersey: John Wiley & Sons.

Öncül, R. (2000). *Eğitim Ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Özguven, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara. Yeni Doğu Matbaası.

Öztürk, N. (2006). *Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri Ve Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Faktörler* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 196306)

Tezcan, M. (2006). *Eğitimin Toplumsal Temelleri. V. Sönmez (Ed.). Eğitim Bilimine Giriş İçinde* (ss. 95-118). Ankara: Anı Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu (2018). *Türkçe Sözlük*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ulusoy, K. ve Dilmaç, B.(2014). *Değerler Eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Veuglers, W., & Vedder P. (2003). Values In Teaching. Teachers And Teaching. *Theory and Practice*. 9, 377-389.

Yıldız, N. (2011). *İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Fen Ve Teknoloji Dersinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 280662)

Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4 Ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazanılma Düzeyi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 278406)